

Овчарова Н.В.

Асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Державного вищого навчального закладу

«Українська академія банківської справи НБУ»

м. Суми, Україна

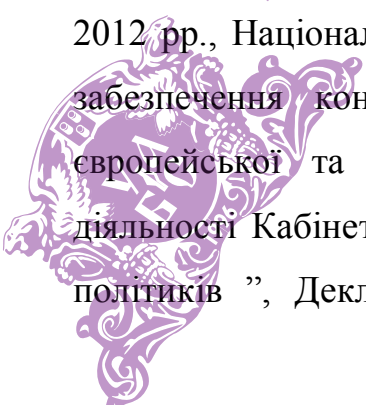
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Формування та реалізація державної бюджетної політики в першу чергу передбачає чітке визначення завдань, які повинні бути досягнуті та напрямки їх реалізації, які дозволяють ув'язати її заходи в єдиному комплексі. Відповідність основних напрямів бюджетної політики реальним потребам суспільства впливає на ступінь ефективності державного управління.

Зазначимо, що цілі та завдання бюджетної політики не можливо розглядати у відриві від основних стратегічних орієнтирів економічної політики, яка визначає подальший зміст бюджетної політики. Разом з тим, визначаючи основні пріоритети розвитку бюджетної політики необхідно враховувати, що бюджетна політика, впливаючи на характер соціально-економічного розвитку, у значній мірі визначає його результати.

Визначення загальних цілей економічного та соціального розвитку, здійснюється на підставі відповідних нормативно-правових актів, які носять довго-, середньо- та короткостроковий характер.

До основних нормативних документів на підставі яких визначаються пріоритети економічного та соціального розвитку є: Бюджетна стратегія на 2008–2012 рр., Національна Стратегія розвитку “Україна-2015”, Державна програма забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в процесі європейської та євроатлантичної інтеграції на 2007–2015 рр., програма діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив: для людей, а не політиків”, Декларації тисячоліття ООН (ПРООН) підписана Україною у

2000р.[2, 3, 5]

Пропозиції до основних напрямів бюджетної політики розробляє Верховна Рада України при підготовці проекту Закону України про Державний бюджет України з метою забезпечення виконання діючого законодавства і послідовності бюджетного процесу. Остаточні основні напрями бюджетної політики визначаються при прийнятті державного бюджету на поточний рік шляхом затвердження його доходної та витратної частин.

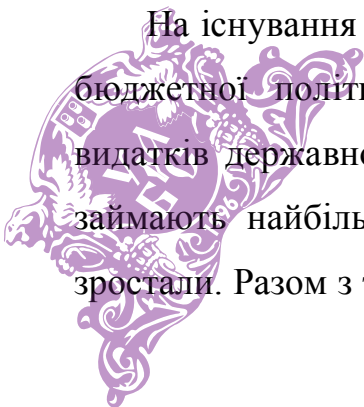
Проведені дослідження основних нормативно-правових актів, що визначають цілі бюджетної політики, вказують на відносну сталість основної мети бюджетної політики: забезпечення макроекономічної стабільності, збалансованості та стійкості бюджетної системи.

Разом з тим, аналіз бюджетних декларацій за 2006-2011 рр. дозволив відокремити такі недоліки при формуванні основних пріоритетів бюджетної політики:

- визначення пріоритетів здійснюється на рік, які визначаються без врахування послідовності та наступності;
- визначені пріоритети не узгоджуються з завданнями соціально-економічного розвитку;
- наявність великою кількості пріоритетів які не враховують економічний розвиток країни та можливість їх реалізації в умовах обмеженості бюджетних ресурсів.

Означені недоліки знижують ефективність бюджетної політики, оскільки більшість задач бюджетної політики мають стратегічну спрямованість і їх вирішення повинно передбачати проведення продуманої системної політики протягом тривалого періоду.

На існування проблем при формуванні та реалізації соціальних пріоритетів бюджетної політики вказують і дослідження питомої ваги та структури видатків державного бюджету. Так, протягом 2005-2010 рр. соціальні видатки займають найбільшу частку серед витрат державного бюджету та постійно зростає. Разом з тим, фінансові нормативи, які застосовуються при плануванні

та виконанні бюджету, неоптимальні, а часто й нижчі від рівня відшкодування витрат. За даними Звіту про людський розвиток існуючі фінансові нормативи у розрахунку на одного одержувача для певних галузей є значно заниженими порівняно з обсягом, який експерти вважають «реальною потребою». Наприклад, державне бюджетне фінансування середньої освіти становить лише 67 % від фактичних потреб, дошкільної освіти – 49 %, охорони здоров'я – від 48 % – у районах до 57 % – в областях, культури – від 42 % – в областях до 47 % – у районах. Отже, фактичний обсяг фінансування з державного бюджету для конкретних галузей був майже вдвічі меншим, ніж розрахункова реальна вартість послуг у цих галузях [4].

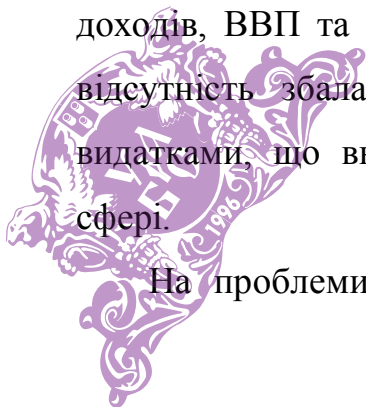
На сьогодні видатки на соціальну сферу займають пріоритетні позиції в видатковій бюджетній політиці, що підтверджують дані про частку валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через бюджет на соціальні потреби. Так, з частка ВВП, що перерозподіляється на соціальну сферу за 2002-2008 рр. зросла на 3,4 % [1].

При цьому темпи зростання соціальних видатках подекуди були більшими ніж темп зростання загальної суми державних видатків. Так, у 2009 р. на фоні загального зниження видатків темп приросту яких становив 98,8 % соціальні видатки зростали. Темп приросту останніх коливався від 101,4 % за видатками на соціальний захист та соціальне забезпечення до 111,0 на освіту [1].

Необхідно також враховувати, що у 2009 р. зростання видатків бюджету спостерігалось на фоні зниження бюджетних доходів та значного економічного спаду. Темп зростання бюджетних видатків на соціальну сферу у 2009 р. склав 106,5 %, тоді як темп зростання ВВП складав 96,1 %, а доходів – 97,2 % [1].

Отже, дослідження темпів зростання загальної суми державних видатків та доходів, ВВП та суми бюджетних видатків на соціальну сферу свідчить про відсутність збалансованості між економічним зростанням та соціальними видатками, що вказує на непослідовність бюджетної політики в соціальній сфері.

На проблеми формування соціальних пріоритетів бюджетної політики,

неефективність витрачання бюджетних коштів на соціальні потреби вказує і невиконання запланованих соціальних бюджетних видатків. За 2005-2010 рр. невиконання державного бюджету за видатками простежується саме за статтями бюджету, що мають соціальну спрямованість.

За період з 2000р. по 2009р. обсяги виявлених Рахунковою палатою бюджетних правопорушень та неефективного використання бюджетних коштів зросли на 33,8 млрд. грн. і станом на 2009 р. становили 36,2 млрд. грн. [1].

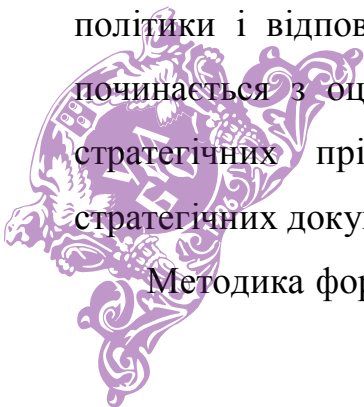
Отже, дослідження прямих фінансових показників оцінки бюджетної політики в соціальній сфері, свідчить про неналежне здійснення реалізації державних соціальних пріоритетів. Серед основних причин можна виділити: нестабільність пріоритетної спрямованості бюджетної політики в соціальній сфері, визначення пріоритетів здійснюється на рік, які визначаються без врахування послідовності та наступності; відсутність стратегічного бачення розвитку соціальної сфери; відсутність збалансованості між економічних зростанням та соціальними видатками, визначені пріоритети не узгоджуються з завданнями соціально-економічного розвитку; недосконалість трансфертної бюджетної політики.

Це вимагає більш виваженого підходу до формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері, створення системи управління державними фінансами в соціальній сфері спрямованої на забезпечення гарантованого виконання державою своїх соціальних зобов'язань.

Головною умовою управління повинно бути його циклічність, яка передбачає як визначення переліку соціальних та економічних проблем так і поетапне впровадження заходів направлених на їх подолання.

Визначення основних пріоритетів при формуванні та реалізації бюджетної політики і відповідно їх оцінка повинно передбачати цикли кожен із яких починається з оцінки ефективності бюджетної політики в розрізі основних стратегічних пріоритетів та поточних заходів. Завдання визначені в стратегічних документах повинні відповідати тактичним та поточним цілям.

Методика формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING"
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

повинна базуватися на реалізації та взаємозв'язку кінцевих результатах, що характеризують соціально-економічних ефект та безпосередніх показниках, які характеризують конкретні результати які повинні бути отримані шляхом реалізації відповідних бюджетних програм. При цьому повинно бути здійснено приведення видатків за бюджетною програмою у відповідність з прогнозами економічного і соціального розвитку України на середньострокову перспективу, показниками розвитку окремих галузей економіки, соціальної сфери та органів державної влади на коротко- і середньостроковий період.

Таким чином, визначення основних пріоритетів при формування та реалізації бюджетної політики повинно передбачати узгодженість як між нормативно-правовими актами, що визначають пріоритети, так і між встановленими пріоритетами та конкретними результатами які повинні бути отримані при їх реалізації.

Література:

1. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2007 рік, 2008 рік, 2009 рік, 2010 рік [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/achamber/control/uk/publish/article/main?art_id=1462353&cat_id=412
2. Декларація тисячоліття ООН, затверджена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 55/2 від 8 вересня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.nau.ua/doc/?code=995_621.
3. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України: за станом на 30 квітня 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Звіт про людський розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/files/File/ua_full-2.pdf
5. Концепція Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007–2015 роки / за ред. І. В. Крючкової. – К. : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. – 24 с.